

Mt 27,31-44 Ukřižování

Autor přípravy

Miroslav Hamari

1. První reakce na text

Posměch a pohana jsou osvědčenou cestou, jak zbavit člověka důstojnosti. Vytvářejí proces, který má svůj konec (posmívají se a urážejí vojáci, kolemjdoucí, velekněží, zákoníci, starší, spoluukřižovaní, nikdo není proti, ani učedníci).

Sám sebe zachránit nemůže. Lze to vůbec, zachránit sám sebe?

Kdo je Ježíš? Představitel židů - je král izraelský, představitel Říma - král židů, částečné poznání s pochybnostmi. Bez respektu k celé stavbě není možné pochopit stavitele.

Provokativní představa - Syn Boží. Tomu rozumí všichni. To by znamenalo autoritu, které se nelze přičít. Jeho projekt by se musel brát v potaz při vizích o budoucnosti světa. Ale je-li to tak, spolehl se na Boha, až ho vysvobodí, stojí-li o něj.

2. Text

2.1 Poznámky k textu

v. 34: ~~vin~~ víno (nebo varianta ocet) smíchané se žlučí byl jistě nápoj odporný, ale není myšlen jako ironie při zahánění žízně ukřižovaného, nýbrž jako omamná droga, tlumící vnímání bolesti.

-jen okusil, ale nechtěl pít. Když ten kalich musí, tak bez jiných nápojů,
bez úlev, bez drog.

v. 35: rozdělili si jeho šat metajíce losem. Pro toto evangelium mimořádně ztracená příležitost upozornit, že se tak stalo, jak bylo předpovězeno ústy proroka (Ž 22,19).

v. 43: ~~spolehnout se, dokonce - být si jist - ovšem pouze takto v perf. Jinak od slovesa~~
~~peithein - přesvědčovat, přemlouvat (např. Mt 27, 20 - velekněží přemlouvají zástup).~~

v. 44: {} povstalec nebo lupič?, žádná debata, žádné ospravedlnění a zaslíbení nebe, žádná psychologizace ani spekulace, jenom reálně masivní popis ponížení.

2.2 Kontext

Kontext je dán schématem pašijového příběhu.

Zvlášť zdůrazněná zrada a až neuvěřitelná radost z utrpení a ponížení toho nepohodlného, jež ve společnosti i náboženské komunitě přechází.

Velký prostor zradě, na kterou první upozorňuje sám Ježíš - přiblížil se ten, který mě zrazuje. Ze zrady viní i ty, kterým denně kázal, během chvíle jsou přemluveni, aby byli proti němu a šli na něho s meči a holemi. Ale i učedníky, ti nejdříve spí, nepodepřou ho, pak jej opustí a utečou. Petr zapře ještě zvlášť. A zvláštní scéna je vyhrazena rovněž Jidášovi, který činí pokání také, ale společnost svatých mu nedá rozhřešení a tak se se svou vinou oběsí.

Zradou začíná ponížení. Potom už jeden čin vyvolává další, tupí všichni, se zálibou jakou je možno vyvolat jenom u masy. Strhnout se nechají všichni, dřívější příznivci i odpůrci, také osobnosti vladaři a veleknězi, spolu s vojáky a povstalci. Vykonstruuje se proces, účelově se interpretuje Ježíšova teologie.

Někdo, kdo žije, nemá žít. Někdo, o kom nikdo neví kdo je a odkud je, nelze ho zařadit.

Matoušovy pašije jsou plné vyslovených titulů, které evokoval zmatek. Nikdo nechce zmatek, ani ve

společnosti, ani ve víře. Ježíš o sobě - Syn člověka (26,45), velekněz - Mesiáš, Syn Boží? (26,63), Pilát - král židů (27,11) a Mesiáš (27,22), vojáci - židovský král (27,29), nápis viny - král židů (27,37), kolemjdoucí - Syn Boží (27,40), velekněží, zákoníci, starší - král izraelský (27,42), Boží Syn (27,43) a setník rovněž Boží Syn (27,54).

Z tušení mimořádnosti plyne i strach. Nechávací hlídají hrob. Nebezpečí smrti nekončí.

2.3 Synopse

Evidentní podobnost Matoušova podání s Markem, neboť oba využívají materiál 22. žalmu, ale i samotný popis je téměř doslovný, jenom postava Šimona je přiblížená jeho otcem a droga má trochu jiné složení; a také nikdo nevysloví tušení, že by to mohl být Syn Boží, až setník po smrti - jeho výrok prozrazuje předešlou diskusi, poněvadž poví "byl opravdu..."

Lukáš je poněkud jiný. Ježíš tam rozmlouvá se ženami. S Bohem mluví jinak, prosí za odpuštění svým katům. Přidán je další dialog se spoluvězni. Není žádné zmínky o Božím synovství (členové rady říkají - vyvolený Boží; také setník pod křížem pouze - ten člověk byl vskutku spravedlivý).

U Jana je patrné, že zná jak 22. žalm, tak synoptické zprávy nebo jejich prameny, ale srovnání je obtížné, protože použitý text originálně dotahuje.

2.4 Vymezení textu

K verzi ČEP je možno přidat 31. verš, který dobře dramaticky i obsahově uvádí příběh,

koresponduje s Markovým členěním a znají to takto i některé starocírkevní a nečeské verze. Jiní oddíl začínají až veršem 33. a končí 54. Matoušův pašijový příběh je natolik kompaktní, že členění nemá příliš velký význam.

2.5 Komentář

Matoušův literární příběh ukřižování využívá dvou stylů. Začíná popisem situace v. 31 -38 a pokračuje diskusí o Ježíšově teologii a původu, ovšem už bez Ježíšovy participace v. 39 - 44.

v. 31: vojenské zábavy bylo dost, dost bylo i Ježíšovy slávy ve zkoušeném novém kabátě. Takové kralování mu nesluší. Vlastní starý kabát a kříž jdou k sobě.

v. 32: možná, že týrání a posměchu bylo víc, než dost, protože Ježíš zřejmě už svůj kříž nemůže unést, i když Matouš to vysloveně nezdůrazňuje. Jen v opise, tak jak je to opisu vlastní - mimochodem - cestou kohosi potkají a tomu ten kříž dají nést. Cesta je určená, jde se k ukřižování, ale i na té nejpotupnější cestě se dají potkat lidé, kteří mohou poponést těžký kříž, snad i bez přemlouvání.

v. 33 a 34: přišli na Holý vrch, Golgotu, tedy Lebku, zřejmě místo za městskými hradbami určené k popravám, u židů kamenováním, u Římanů křižováním. Spekulace o tomto místě nejsou nezbytné, touto zmínkou, jakož i jinými reáliemi jsme pouze ujištěni, že šlo opravdu o skutečnou popravu, na obvyklém místě, podle zvyklostí. V tomto duchu pokračuje i zmínka o nabídnutí omamného nápoje, který Ježíš ochutnal, ale nechtěl jej pít. Tato nabídka byla kultivací barbarských poprav barbarů a otroků a měla svědčit o kulturní nadřazenosti blahosklonných "občanů". Ježíš nepřijímá ani milosrdně ohlušující drogu, ani velkorysost těch, kteří zároveň zabíjejí.

v. 35 -36: "staurosantes de auton" ukřižovali ho, nerozvedená zmínka bez přívlastků, jakoby už bez emocí. Je to výsledek cesty, vždyž ho vedli k ukřižování. Každá cesta někam vede, cíl už není nijak vzrušující, vzrušující je ta cesta, to rozhodování pro cestu a na cestě, rozhodování před radou, před Pilátem. Rozhodování je plné emocí a argumentů. Když je rozhodnuto, ovoce se dostaví. Rozdělení jeho šatů je reakcí na 22. žalm, takto to bylo předpovězeno, dalo se to předvídat. Některý vývoj se dá předpovědět na staletí dopředu. Chování lidí je podobné skrz čas a má v sobě určité zákonitosti: Když se rozhodneme tak - povede to k tomu. ...trní nerodí fíky... Ježíšův šat i on sám je vydán zcela lidskému rozhodnutí a následnému chování. Pak se nezaujatě posadili a střežili ho. Nezaujatě se dá sedět a střežit Ukřižovaného jak pod křížem, tak v kostele. Zaujatí, jinak rozhodnutí schází.

v. 37: nápis neříká nic o vině. Odbojní Izraelci to dopracovali tak daleko, že pro Římana bylo dostatečným důkazem viny už to, že je někdo žid, nemluvě pak o králi židů. Pilát stejně žádnou jinou vinu nenašel. Tato nesmyslná klasifikace viny je paradoxně svědectvím o nevině.

v. 38 a 44: dva spoluukřižovaní jsou svědectvím o obyčejném procesu, zde bez rozhovoru. I oni se zapojí k všeobecnému pohrdání.

v. 39 - 44: jsou polemikou všech s tím, který je už bezmocný. Ale není to obyčejná debata o učení, je to pohrdání něčím, co mělo pouze velké ambice, výsměch končícímu Mesiáši. Napadané jsou fragmenty pobuřujících Ježíšových výpovědí.

v. 39 - 40: bezejmenní kolemjdoucí si vzpomenou - chtěl zbořit chrám a ve třech dnech ho znovu postavit, ale sám sebe zachránit nemůže - musel by být Boží syn, aby ve třech dnech postavil chrám, ale když nesešoupí, není. Když splní naše podmínky, bude Boží Syn.

v. 41 - 43: ani velekněží, zákoníci a starší nezůstanou bez zveřejnění svého názoru. Také chtějí, aby zachránil sám sebe a také, aby sestoupil s kříže, pak uvěříme, že je král izraelský (pro změnu). Copak Syn Boží, král Izraelský musí být nutně egocentrik? Musí být jako my? Když my nejsme schopni být věrni svým názorům do konce, nebo neschopni lásky, musí být neschopnost zabsolutněná? A musí být Bůh vůbec antropomorfizován? Některé věci možná nepochopíme nikdy - Ježíš nesešoupil. Spoléhal na Boha a ten jej vysvobodil. Vysvobození je potřebou, ale většinou ani netušíme, jak potřebu naplnit. Je znám precedens - spolehl se na Boha.

3. Teologická témata

Teologickým tématem je ukřižování, křesťanské top-téma, pro velkopáteční kázání dané i církevním rokem.

Ovšem evangelijní zpráva, pochopitelně není ještě zatížená tolikou apologetickou zkušeností a nutností vnitrocírkevního dogmatu univerzální církve. Je-li v ní trochu teologie, pak jenom té, která reflektuje situaci malého regionálního společenství. Proto téma ukřižování je úzce spojeno s přijetím nebo zavržením Ježíše Nazaretského jako Krista. S rozhodnutím pro cestu. O oběti se neuvažuje v juristickém smyslu. Naopak, ti, kdo by mohli takto uvažovat, se Ježíšovi vysmívají a posílají ho na smrt. Ukřižování není výsledkem Božího úradku, ale je výsledkem cesty, kterou určilo lidské rozhodnutí, lidský - ne Boží soud. Ježíš se jenom spoléhá na Boha, i když i on se ptá proč. Bůh pak reaguje na lidské rozhodnutí a činí své, rozhodne o způsobu záchrany. Vše se dalo předvídat, vždyť člověk i Bůh mají své archetypy konání.

4. Dnešní pohled na tento text

Pohledy na ukřižování se po staletí opakují. V lidech vyvolává především otázky. Je ukřižování pro Ježíšovo dílo nutné? Byla to oběť a v jakém smyslu? Je křesťanova cesta rovněž cestou kříže (bezpodmínečně)?

Postmoderní člověk se brání termínu oběť, neboť je v křížku se svobodou, není nutná. Takto lze uvažovat vsedě pod křížem a hlídat vývoj. Ale když se člověk ze svobodného rozhodnutí vydá na nějakou cestu, už není nezainteresovaný, už je v nejistotě a riziku, v nebezpečí, že jeho vlastní štěstí jej přivede na kříž, protože může být v rozporu s obecnou představou štěstí, ba ji i ohrožovat. Jak velká smí nebo i musí být oběť vlastního štěstí, třeba i v tom nejsekulárnějším pohledu, má-li nadále existovat stav pro mé štěstí (mou pravdu) legitimní? Člověk, který je na cestě (žádný fanatik či ideolog), vnímá kříž jinak, než ten, který cestu jenom pozoruje. Křesťanství je vyznání těch, kdo jsou na cestě.

5. Podněty pro kázání

Na podněty pro kázání tento text není chudý.

Je možno kázat na ukřižování, s dogmatickou čistotou a ohledem na Velký pátek, pokoušet se ukojit touhy posluchačů po rozlousknutí rébusu nutnosti či smyslu ukřižování a oběti vůbec.

Text nabízí i jiné motivy související s ukřižováním. Oslovující je jak koncept textu, tak některé významné detaily.

A. Výsměch a nactiutrhání může za určitou mezí pokračovat jenom ve smrt. Život bez důstojnosti je počátkem faktické smrti. Výsměch práci, názorům, životní cestě, to už pak nezbude nic, co by mělo vážnost. Už tedy nemusí existovat ani protagonista. Je zbytečné se už i bránit, musí to tak být, jinak snad jenom zradit sám sebe, Boha, všechno čím je nesen a modelován lidský život.

B. Úvaha o spasení, o záchraně sebe. Jak je možno se zachránit? Lze zachránit někoho, něco - ale sebe? Kdo by chtěl zachránit svůj život, ten jej ztratí, to je snad obecná moudrost. Lidský život je zachraňován celým kontextem života. Bohem, coby Stvořitelem a vším tím v čem je, celým systémem stvoření (láskou, fotosyntézou, společenstvím, naplněním základních potřeb). Ale sám sebe? Vyčlenit se z toho, nespolehat se na to, čím můžu být zachráněn, je totéž, co sebezničení.

C. Možná nepřiměřené, určitě odvážné, by bylo otřít se o euthanasii, z textu nezávazně a bez návodu. K textu serióznější už však je sledovat trpícího Ježíše, samozřejmě bez psychologizace, ale také ne chladně nelidsky. Vnímavost k bolesti a utrpení fyzickému i psychickému je aktuální. Zrovna tak vztah k omamným prostředkům, drogám, ale i

rafinovanějším technikám.

Liturgické období

[Květná neděle](#)

[Půst](#)

edice

12

[stáhnout PDF](#)